

Myntpuslespill av Kjetil Kvist

Særtrykk fra NNF-nytt nr.3-2008, side 35-37

For første gang på 40 år endrer britene på myntrekka, som har vært uforandret siden England innførte desimalsystemet i 1968. Til sommeren vil reversene på myntene få helt nye design. Det har vært viktig for Royal Mint at de nye motivene var i tråd med tradisjonene, men også at de var moderne og forfriskende.

Figur 1: De nye reversene på de britiske myntene. (1 p, 2 p, 5 p, 10 p, 20 p, 50 p og 1£) Dronningen vil fortsatt pryde aversen.

Heraldikk i biter

Motivene til de nye reversene er foreslått av Matthew Dent, en 26 år gammel grafisk designer. Utgangspunktet for myntmotivet er The Royal Coat of Arms of the United Kingdom, eller Det kongelige skjoldet for Storbritannia (figur 1). Dent har delt opp det heraldiske motivet og fordelt bitene på seks mynter. Dermed får hver mynt fra 1 penny til 50 pence en liten del av dette motivet, og setter man dem sammen som et puslespill får man fram hele skjoldet. Bare 1-pund mynten ser ut som en tradisjonell britisk mynt: Den har hele det kongelige skjoldet som motiv.

Det er et spennende konsept, og helt nytt for mynter. Designeren har sagt at han kan forestille seg folk som la myntene på en bordflate og puslet med dem. Jeg er sikker på at mange kommer til å gjøre akkurat det.

Det kongelige skjoldet

Det kongelige skjoldet er symbolet til den regjerende monarken. Derfor har også skjoldet endret seg opp gjennom historien, men alle av de heraldiske elementene kan føres tilbake til middelalderen.

Figur 2: Det kongelige skjold er uforandret siden dronning Victoria overtok tronen. Halv sovereign 1839 i gull. Advers: dronning Victoria; revers: det kongelige våpenskjold. Bilde: Ira & Larry Goldberg Coins & Collectibles, auction 41, lot 4573.

Dagens kongelige skjold ble innført da dronning Victoria besteg tronen i 1837 (figur 2). Det er delt i fire kvadrater der heraldiske symboler for kongerikene England, Skottland og Irland er plassert. Kongeriket England er representert med tre løver *passant guardant*, eller liggende og voktende. Skjoldbunnen er rød, og løvene er i blek gull. For kongeriket Skottland er det en løve *rampant*, eller stående, innenfor en dobbel *Treasure flory counterflory*, eller doble indre skjoldkanter med *fleur de lys* (liljer). Her er skjoldbunnen gull, og løven og detaljene ellers er i rødt. Løven er et tradisjonelt symbol på kongens makt, og det er et symbol vi også kjenner fra norsk historie. Harpen i den ene kvadranten representerer kongeriket Irland. Skjoldbunnen er blå, og harpen er i gull med sølvstrenger. Harpen er et mer uvanlig symbol, men har røtter i irsk historie og kultur. Den har vært et kongelig symbol siden kong Henrik VIII erklærte seg som konge over Irland i 1541.

Skjoldet har ingen heraldiske elementer for Nord-Irland og Wales, men de er da heller ikke kongedømmer. Til tross for at Irland fikk selvstyre i 1921, og forlot samveldet i 1948, så er ikke skjoldet endret for å vise tapet av kongeriket Irland.

Britannia pensjoneres

De heraldiske symbolene har en lang tradisjon på britiske mynter, men den nye mynttrekken betyr også at engelskmennene tar farvel med et kjært symbol: Britannia pensjoneres fra sirkulasjonsmyntene. Dette har allerede vakt reaksjoner i britisk presse. Britannia dukket opp som myntmotiv under keiser Hadrian i 119 e.Kr. Myntene ble antagelig produsert etter at et opprør i provinsen var slått ned, og før keiseren selv besøkte øyene.

Figur 3: Britannia slik hun ble framstilt på en bronsesestertius preget under keiser Antoninus Pius i 143-44 e.Kr. RIC III 742. Bilde: Classical Numismati Group, Triton XI, lot 930.

Det er ikke det beseirede Britannia som avbildes på myntene til Hadrian, men en sittende kvinne med årvåkent og vaksomt blick. Hadrian anla jo en stor mur mot barbarene i nord, og det er vel ikke helt utenkelig at Hadrians Britannia holdt et vaksomt blick mot dem. Temaet ble tatt opp igjen i 143-144 e. Kr. på mynter preget under keiser Antoninus Pius (figur 3). På disse myntene framstilles Britannia med en legionærstandard i den ene hånden, og et spyd i den andre armkroken. Hun sitter på en fjellformasjon, og lener seg mot et rikt dekorert skjold. Framstillingen viser at Britannia ble betraktet som en viktig del av imperiet, og ikke som et slaget og underkuet land.

Britannia har siden vært et tradisjonelt motiv på britiske mynter. Skjoldet har fulgt Britannia siden, men spydet har blitt byttet ut mot en trident og legionærfanen med en

olivengren (figur 4). Avisa Daily Telegraph mente det var en siste fornærmelse mot ”stakkars, misbrukte Britannia” at hun ble kastet ut av mynttrekka. Det er nok en holdning mange numismatikere deler, og det skal bli spennende å se hvordan de nye myntene blir mottatt.

Figur 4: Britannia slik hun ble framstilt på et sølvavslag av en farthing fra 1717. Adversen viser George I, og reversen Brittania. Bilde: Baldwin, auksjon 50, lot 476.

Samlerobjekter

For å dekke etterspørselen fra samlere har Royal Mint forberedt seg godt, og har lansert en rekke spesialprodukter i forbindelse med introduksjonen av nye myntene. En helt egen serie myntsett blir produsert, alle sammen i edle metaller som platina, gull og sølv. Selvsagt blir det laget slike sett av både den nye og den gamle mynttrekka. Settene vil inneholde syv mynter fra 1 penny til 1 pund. Platinasettet vil koste ca. 60 000 kroner, men blir ikke produsert i mer enn 250 eksemplarer. Gullsettet blir laget i 2008 eksemplarer, og vil koste ca. 25 000 kroner. Sølvsettet blir det rimeligste og vil koste ca. 1500 kroner. Det blir laget i 10 000 eksemplarer. Tilsvarende sett av den gamle mynttrekka vil koste like mye og blir laget i like store opplag.

Litteratur

Boutell, Charles: English Heraldry, Reeves & Turner, London 1908

Linear, H.W.A.: British Coin Designs and Designers, G. Bell & Sons, London 1977

National Library of Ireland: Heraldry in Ireland.

Toynbee, Jocelyn: “Britannia on Roman Coins of the Second Century A.D.” i The Journal of Roman Studies, Vol. 14 (1924), s. 141-157

Internettressurser

Royal Mint: <http://www.royalmint.com/newdesigns/newDesignsHome.aspx>

Heraldica: <http://www.heraldica.org/topics/britain/royalarm.htm>

The Monarchy Today: <http://www.royal.gov.uk/output/page5014.asp>